

Neguaren gerriyan.

(Aurtengo indar-neurtzeetan *Saria* irabazia.)

NEGUE BAÑO KONTU LUZEGOA

I

EKAITZA ta aldagoya ziran nagusi egun artan. Kazkabarra, antziarra ta abazuzea zaldizkoak bezela zetozen goitikan beera bazter gu-ziyak abarrikatu bearrean.

Aize-erauntsiyak astintzen zuanian sukaldeko leyo erdi zarrakatuba, zazpi urteko ume kondoak erdi negarrez zezayon:

—¡Ama, otzak nago!.....

Eta ama gajoak alzuaneño biltzen zuan bere gona tartean alaba-txoaren gorputz erkiña, begietan negarra ta biotzian illuntasuna zitua-la. Neskatxoak berriz esku-atzaparrak auko arnasaz berotuez, zotinka berresaten zion:

—¡Gosea naiz!..... Ama, ekatzu ogie!.....

—Nik ere janko nuke ogie, sukalde zokotik ots egin zion amari, bederatzi urteko mutikoak.

Gosea ta otza,
neguako alderdi motza.

Orromayan edo amasan ze janik etzegoan berriz; diru sakelar ar-ditik ere ez. Seaskatxoan parre-irrian lotan zegoan aur jayo berriyak etxeko bizikideak poztutzen zitun bakarrik.

Egunetik egunera geroz otsago zan: etxe artan ere ez izana ta ez-bearra larritzen zijuazen. Ama errukarria zertaratu etzekienian zegoan bere aurrari jaten emateko.

Onetan, zurgu (eskillera) gora urrats otsa entzun due:

—¡Aita da!

Laurentzi ta Kandiden begiyak zerbait argitu egin ziran, aita ogie ekarriko zien ustea, ta antxi antxika atea zabaltzera juan zitzaizkion.

—¿Bai aldakarkiguzu ogirik, aita.

—Gutxi, enetcoak, gutxi zerantzuyen, estariaren estuasunak itozkeo zorian.

Eta praktetako sakelatik aterata erakutsi zien ogi erdi bat azkeneko diruz okintzan (panaderian) eresia.

Mutiko-neskatoak ortzak agudo itxatxi zizkioen ogiari, ama begiyak legortzen ari zan bitartean.

—¿Izan al zera gaixotegiyen? (hospitalean), galdetzen dio, emazteak senarrari.

—Bai, gaurko osakun-aldiya egin diate.

—¿Eta ze esan dizue?

—Oraindikan beste illabetea besoa tokan euki bearko detala, ta esku-lanetan asteako bi illabete igaro bearko dituala.

—¡Bi illabete aundi oraindik diru berriya irabazten astea! ¡Ene zorigaiztokua, lau aste bakarrak gizonak miñ artu zuala, ta dirurik gabe gaude? ¿Nola biziko ore gera?

Gizonari arnasa barru barrutik ateratzen zitzayon, aurpegiyan berri izgarri zuan biotza atsegabez mindua zeukala.

Jan bear, jantzi bear ta ze janik ez, lanerako gauza ez. Oporrean egon bear nai ta ez. Beargin txiroarentzat (beartsuarentzat) egoaldi gorrie da ori.

—¿Bazkaldu al dezu zuk?, itaundutzen (galdetzen) dio emazteari, ta onek sorbaldak jasoaz duantzuyo:

—Nerea ezer ez dala, goseak erail bear dizkigu aurrak....

—¿Edurnetxo lotan al dago?

—Bular piska arrazita, seaskan jarri det.

—¿Eta Laurentzi ta Kandidate?

—Emen dabiltz otsak eta goseek daudela esanaz. Goizean, esne-ogi apur bana eman diet, ere asko etzuen izango baño.

Ait-amak begiratzen ditue mutiko ta neska errukiz, bazkari on batez egurtzi gozoak emango lieztekenian, ez ordea euki emateko.

Egoaldi beltza dabill atarian, urte muga, esku erakutziak egiten diran egoarri aldea baño. Egun gutxiren barru urte berri da. Azpaldin izan dan negurik gogorrena....

Lauran urbildu zayo emazteari esateko:

—Iru egun barru etxe alogera ordaindu egin bear.

—¡Nik ze egitea naizu ba!

—Iru illabetekoa amar egerleko. Etxe nagusia aberatsa bezin biotz gogorra dala badakizu, Gentzane.

—Oraindano beti zintzo ordaindu izan diogu ta, ezagutuko al du gure apoita (miseria) t'ezbearra.

—Bai baño, bigarren bizitzako Polentzi ta ere, ondo dakizu bein bakarrik etxe alogera (errenta) ordaintzeke laga ziotelako, kale gorrrira bota zitula.

—¡Karrika gainean utziko ote gaituz ba geren ume ta guzi! ¡Ze oz eta ze bero! Beregana juango nitzayo erruki eske, arren barkatu deigula etxe-alogera, orain, orain bezela beñepein!

—¡Etzuz alperrik, Gentzane, gure nausigana, biguntasuna zer dan ere ezdakiñana, dirua besterik maite ezduanana. Zuazkit orden utseren baiten ere ibilli bear izaten da ta!

Lendik uste aundirik etzeukana berotzekotzak etziran oyek, bañan larriaren egarriz Gentzane badijoa laister baño agudoko burutikestalkia dula. Karrika zear, itxumustuan, berin (cristal) salgundeak (escapara-te) begiratzeko, etxe-nagusia jauregira eldu da. Bilboko Bide-zabal deritzan karrika ederrean dago aberatz okituaren jauregi ori. Nagusia idazkolan (escritorion) arkituko duan ustean dago andra gajoa. Bildur da alako etxe ederrera sartzen, ausitzen du lotsa ordea, ta eskaratzaren barrena doa. Mirabe, otsein edo mendekoren bati nagusiaren galdezka asi balitza, atzerapena emango zion apika. Ala bearrez, Gentzane errukarriyak topatzen du nagusiya beste aundizki batekin autuketan (en conversación) datorrela ate alderuntz.

—Itz bi egin nai niozke, jauna.

Nagusiyak searka begiratzen du, gezur-estul bat egiñaz; bañan andra zuzi ta ernayak igarri dio estul txuria.

—¿Zer dakarzu?

—¡Ara ba jauna, beorren etxean bizi gera Atxuri aldean, bosgarren bizitzan, zapai ondoan da.....

Nagusia mirabeak bi aldetara banakatu die, ta nagusi-andra maizterra leku aundian daude.

—Esayazu agudo esango diazuna, nere betak urrea balio du ta!

—Iru egun barru etxealogera ordaindu bear da.....

—Orretan nere erroldagiñaz (administrador) aditu bear zera.....

—¡Ezin ordaindu, ondikotz (por desgracia) da luzapen bat ematea nai genduke!.....

(Nagusiaren betilleak kuskurtzen asi dira.)

—Nere senarrak argintzan besoa ausi zuan da opor egin bear nai ezdala.....

—¡Bai, bai, betiko leloa!.....

—Oraindañokoan beti ordaindu diogu ta.....

—Orok berdin esaten dezue..... badakizkit zuen atelekak..... eta ondorengiak ere bai, apoita (miseria) gaitza, umeek jan eske.....

Nagusiaren itz otza geroz zakarragua zan.

—¡Aurak ere bai, jauna, Gentzane amak txilioan bezela dasago, iru ditugu, seaskan bularrekoa..... erruki gaitza..... etxon bear digu..... gizona sendauta lanean asten danean, ordainduko diogu.....

—¿Eta bitarteko diru-ekoitza? (corrituba). Badakit bai ze etortzen dan luzapenatik. Neure neurri artuetatik enaiz aterako ni: ordaindu edo atera etxetik.....

—¡Bañan, neguaren gerri gerrian, jauna, nere aur oekin!.....

—Esan dizut..... eta jakizu berriz ere nere astia galtsen diazula al-perrik, urrea balio duan aldiya.....

Itz oek berrentzutean. Gentzane gibeldu zayo illun ta etxipen beltzean.

Jauregitik irten da Lauranen emazte gajoa, malkoak begi bietan mara mara ditula, estarria ler estanda egiteko zorian.....

Gizon aberats orri, ¿zer zion ba amar egerleko gora bera? Gentzane sotillak etzekiñ ordea diruak elkortu egiten dula gizonaren biotza, ta goizperrak (evangeluak) dakarren lez, aberats purrukatu asko dirala dirua besterik jainkotzat esagutzen ezdutenak, beren mai aundiko ogi apurrak ere beartzuai opa nai ezdietela!

Gentzane-ren senarra berriz zai baño ere errai estu zegoan karrika zarpallu artako goen-bizitzan, emazteak ze albista ekarriko. Onenean gizonaren sinisteza ereztauko zala ta emasteak nagusiaren gogo legorra limurtuko zulazko ustea jartzen zitzaion adimenean.

Emastearen errañua ikusi zuaneko itxaropen guziya galdu zuan ordea.

—¿Ezezkua ee? Eta andrearen buru makurrak esan bearrik etzuan.

—Beraz iñungo alderditik laguntza izateko usterik gabe jarri gera!

Jaungoikorik etzitzayen gogoratzen senar-emazte errukarriei. Aspaldi artan txadonera (elizara) etziran sartu ere egiten. Otoitzak, esa-

na dago esan gabe, etzegiten, ez berak, ez beren aurrak. Lurrera begira bizi ziran arterañoquan, lo-geletan kisto antz-irudirikan gabe, erruki zitzala ots egiteko asmo lipirrikan gabe.

Gizonen itxaropena galdu zuten da Jaungoiko-arenik izan ez; ikus-teko zan Lauran beso elbarriaren kopeta illuna, alozaz eta izurturaz betea.

—Gentzane, azken beltzean bide bat besterik etzaigu geratzen, da-sayo gizonak emazteari, begiyak burrunztzuta.

—¿Ze bide degu ori? ¡Erakutsi albait len!

—Atsegabea eta eziña besterik ezdakarkiguten bizi abek kendu-tzea.....

—¡Ene ezkonide ori, naigabeak zentzuna galdu dizu!,.... ¡Ez arren orrelakorik! ¡Geon aurrak utzita, gu ill!..... ¿Obeto biziko al lirake gure umeak, gu ill da?.....

—¡Guziok illko gera; egur ikatz puzkat ipiñiko degu an!..... su-ontzi artan..... da konortatzeke (sentitu gabe) umeak eta gu illko gera....

—¡Ez, ene orrek, ez olakorik Lauran! ¡Aldi txar donge au ioaroko da, artu dezagun egoarriya (paciencia) eta eraman, jasan oraindikan geigo! ¿Nork daki biartik itxaropenak ikertuko (visitauko) ore gaitun edo?.....

—¿Nungo itxaropena? Ez gose ta ez egarri, umeen negarrik ere ez..... laister, liper batean ill da kito!..... Zuk ere geigo jasan (supri-tu) bearrik ez dezu izango!.....

—Nik oroi det ba antziñako eraskuma: «Ago zorigaitzari ekuru (tranquilo) ta onari aiduru» (diligente, solícito, esperando) (1). ¡Aldi batek bestea ekartzen du!

Jaungoikozko sinismenik biotzetan etzuten da, tusuriaren (deabruaren) zirikaldiyak geroz indar geigo zemayon Lauran-en gogo pu-zunituari, ta Gentzane gajoaren burua bero bero egitearrean zebillen gizonaren ere asmo beltzetara jartzeko sorian.

FELIPE AYERBE

(Jarraituko da.)

(1) Ten paciencia en el infortunio y espera en la felicidad.